

Woensdag 5 mei 1915 – ochtendeditie

Belgische vluchtelingen.

Met uitzondering van zieken, ouden van dagen en bewoners van schepen en woonwagens, zijn ongeveer alle onvermogenende Belgische vluchtelingen, die tot nu toe in Noord-Brabant en Zeeland rijksonderstand genoten, ondergebracht in de vluchtoorden Ede, Nunspeet en Uden.

Meer bepaald zijn de vluchtelingenverblijven te Hontenisse en Bergen-op-Zoom geheel, en het vluchtoord Java te Roosendaal bijna geheel ontruimd.

Tengevolge hiervan zal het kantoor van de regeringscommissaris voor vluchtelingen in Noord-Brabant en Zeeland, jhr. mr. Ch. Ruys de Beerenbrouck, dat tot nu toe gevestigd was te Roosendaal, einde dezer maand overgebracht worden naar Uden.

Tot plaatsvervanger van de genoemde regeringscommissaris, om hem bij afwezigheid ten kantore te vervangen, treedt op de regeringscommissaris van het vluchtoord Uden, overste Wilhelm.

Parijs, 4 mei. Officieel bericht van vanavond:

Op het front in België zijn wij terrein blijven winnen in de streek van Steenstrate.

Londen, 4 mei. Veldmaarschalk French meldt dat het terreinverlies tengevolge van het onverwachte gebruik van verstikkende gassen een herstelling van onze frontlinie bij Ieper heeft nodig gemaakt. Deze is gisteravond met goed gevolg voltooid. De nieuwe linie loopt ten westen van Zonnebeke.

Gedurende het laatste etmaal is de toestand normaal geweest aan het gehele front. Alleen heeft de vijand een slappe aanval gedaan ten noordoosten van Ieper, die gemakkelijk werd afgeslagen.

De tweede alinea van het bericht van het bericht van het Duitse hoofdkwartier van gisteren noemt het westelijke gevechtsterrein is enigermate verminkt overgekomen. Zij luidt, nauwkeuriger, naar alle waarschijnlijkheid aldus:

Hedenochtend vielen Zevekote, Zonnebeke, Westhoek en de veelhoek Veld en Nonnebosschen, alle plaatsen waarom sedert maanden gevochten wordt, ons in handen.

Van de Limburgs-Belgische grens.

Een zuidlimburger, die van een bezoek aan Luik is teruggekeerd, schrijft ons:

Is de overschrijding der grens van hier uit reeds moeilijk – verschillende posten onderzoeken de papieren en men wordt aan den lijve betast – de terugkeer naar Holland is nog lastiger. De “Passierschein”, nodig voor het verlaten van België, wordt –althans te Luik – niet aanstonds aan de belanghebbende afgegeven, daar die eerst bij het gouvernement moet worden aangevraagd. In de Pass-Centrale op de Place du Théâtre te Luik wordt de aanvrager, als bewijs van ontvangst der ingeleverde papieren, een papiertje ter hand gesteld met het opschrift: “Revenez le ... Mai 1915 ... Uhr.” Aan Belgen wordt te Luik thans volstrekt geen vertrek naar Nederland toegestaan. Bij de kassa las ik een aankondiging, volgens welke aan hen, die tot voldoening van de kosten der passen, goud in betaling geven, korting wordt toegestaan. Voor het gebouw staan allerlei rijtuigen, die de nu niet talrijke reizigers kunnen vervoeren naar de grens. Sommigen echter gaan per elektrische tram tot Vivegnis en

nemen daar een gereedstaand voertuig naar Moelingen (de grens) of leggen de weg daarheen (ruim 2 uur) te voet af. Per persoon betaalt men voor een rijtuig van Vivegnis naar Moelingen of omgekeerd weinig minder dan 3 frank. Men rijdt dan door het ongeschonden dorp Hermalle en over het zwaar geteisterde Visé, waar nu in de glooiende tuinen, tussen de uitgebrande huizen, waarvan het puin nog niet is weggeruimd, de kersen- en perenbomen prachtig bloeien.

In Luik was het druk. Ik zag er goed bezochte markten en een levendig vervoer van goederen in de volle hoofdstraten. Bij de Pont des Arches was men in schuiten bezig stukken steen op te halen uit het water van de Maas. Nog hangen aan de oostzijde, als in het begin van de oorlog, de tramrails van de bruggenstomp neer in de rivier. Maar op de kade, aan die kant, liggen honderden grote basaltstenen van het vernielde bouwwerk ordelijk opgestapeld.

In de auto's zaten, bijna zonder uitzondering, militairen. Vaak hadden ze een vlaggetje in de Duitse kleuren voorop. Behalve de vele militairen zag ik tal van spoorwegmannen in hun blauwe jassen en postbeambten met de bekende rode uitmonstering. De nieuwste publicatie is die van 2 mei; ze draagt de ondertekening van de kolonel von Soden en brengt verandering en verbetering in het sluitingsuur. Vooraan mogen alle koffiehuisen open blijven tot tien uur, de trams mogen rijden tot half elf, de mensen mogen op straat zijn tot elf uur. Alles Duitse tijd.

In de Times van 30 april, ons nu eerst geworden, vinden wij een mededeling die Samuel, de Engelse minister van plaatselijk bestuur, daags te voren in het Lagerhuis had gedaan betreffende Belgische vluchtelingen in Engeland.

Naar ambtelijke schatting, zegde de minister, is het aantal Belgische vluchtelingen (soldaten uitgesloten) in Engeland nu ongeveer

180.000. Van deze zijn er, ruw geschat, 29.000 mannen als arbeiders bruikbaar. Van deze zijn er reeds ongeveer 17.000 te werk gesteld en voortdurend wordt er voor de anderen nog werk gezocht. Een groot aantal werkt er in bewapeningsfabrieken. Van de 17.000 bruikbare vrouwen zijn er ongeveer 3000 aan het werk. Verscheidene duizenden vluchtelingen hebben dienst genomen in het Belgische leger. Er zijn nog een 2400 vluchtelingen in toevluchtsoorden, voor wie nog aanbiedingen van onderdak worden ingewacht. Zodra het verkeer met Nederland hersteld is, zal het mogelijk zijn nog meer vluchtelingen naar Engeland over te brengen, indien er onderkomen voor hen beschikbaar is. Maar in de laatste tijd is het aanbod van gastvrijheid niet groot.

Woensdag 5 mei 1915 – avondeditie

Londen, 5 mei. Aan de Times is gisteren uit Noord-Frankrijk geseind:

Zondagnacht werden aanvallen ondernomen op de Franse linie bij Steenstrate aan het IJzerkanaal, waar de Duitsers nog een bruggenhoofd bezet houden en hun stelling krachtig versterkt hebben.

Toen de aanval begon, waaide er een zwakke noordoostenwind en de vijand vertrouwde, dat zijn vergiftige gassen met dodelijke uitwerking over de Franse linie zouden drijven. Onder dekking van een dichte, gele rook rukte hij in gesloten gelederen op, doch de wind werd krachtiger en verspreidde de rook, zodat de vijand geheel in het zicht kwam. De Fransen stonden gereed en openden uit vijftien machinegeweren het vuur op de voorwaarts rukkende Duitsers. De eerste rijen werden als graan onder de zeis neergemaaid. De aanvallende beweging werd gestuit en de vijand wankelde en

vluchtte. Het granaatkartets-, mitrailleurs- en geweervuur had een vreselijke uitwerking en toen de aanvallers vluchtten, lieten zij 2000 doden en stervenden op het slagveld achter.

De aanval op de Britse linie bij St. Juliaan had een even rampspoedig verloop. Ook hier misten de verstikkende gassen hun uitwerking en werden de Duitsers met ernstige verliezen teruggedreven.

Parijs, 5 mei. Officiële mededeling van hedenmiddag 3 uur:

De Fransen hebben hun vooruitgang in de richting van Steenstrate voortgezet.

Ten noorden van Ieper zijn de Duitsers in de avond van de 4^e mei aangevallen op de linkersector van het Engelse front. Zij werden teruggeslagen en in de flank aangevallen door de Franse artillerie en leden ernstige verliezen.

De voorbereiding van de slag aan de IJzer.

St. Adresse, 1 mei.

Juist in deze dagen, nu meer dan ooit de gebeurtenissen op het IJzerfront ons in spanning houden, brengt de voortgezette officieuze publicatie der wapenfeiten van het Belgisch leger ons belangwekkende mededelingen over de voorbereiding van de IJzerslag.

Uit hetgeen ik uit de vroegere publicatie heb geresumeerd, bleek op welke wijze, voornamelijk dank zij de artillerie der IVe gemengde brigade en de Franse mariniers, de terugtocht van het Belgisch leger op de kust werd gedekt.

Men zal zich de dagorder, door koning Albert op 13 oktober uitgevaardigd, nog wel herinneren; in die dagorder wordt verklaard,

dat de aftocht tot een goed einde is gebracht, dat het leger zich in de linie der bondgenoten heeft gevoegd en waarbij de koning van het leger vordert tot de volslagen uitputting, desnoods tot de dood, de vijand te weerstaan op het thans ingenomen verdedigingsfront.

Van het vrije België was toen niet veel meer over. De “*Courrier de l’Armée*” brengt dat zo treffend in herinnering. “Slechts één hoekje van Vlaanderen blijft ongeschonden over: ettelijke vierkante kilometers lage en vruchtbare vlakten, doorkronkeld door de stil vloeiende waters van een nagenoeg onbekende rivier, en doorkruist door tal van met wilgen omzoomde kanalen. Enkele dorpen, wiens rode daken en leiblauwe klokkentorens uitsteken boven dit groen tapijt; een vredig landschap dat het oog in een enkele blik omvangt en dat gisteren nog voor onze geest opriep het beeld van de landelijke, vruchtbare vrede en sindsdien, na de aankomst van al dat onverwacht en ijzingwekkend oorlogstuig als een tafereel van triestheid voor onze ogen rijst.”

De geest onder het leger was uitstekend. Men vroeg zich niet af hoe talrijk de genodigden waren, doch was vastbesloten eerder de laatste druppel bloed te geven dan te wijken.

De opdracht, de 13^e oktober 1914 medegedeeld, luidt: “De vijand ophouden, hem verhinderen, koste wat het kost, over de IJzer te trekken. Alleen stand houden tot de aankomst der versterkingen, die in aantocht zijn.”

De IJzer vormt een natuurlijke stelling. De rivier biedt een natuurlijke hindernis in het terrein, doch een hindernis van zwakke innerlijke waarde. Maar niet alleen, dat de kleine rivier als natuurlijk verdedigingsmiddel slechts zwak is door haar geringe betekenis, ook de loop der rivier komt die betekenis nog verkleinen, waar de IJzer het grote ongerief heeft, dat zijn loop hier een boog beschrijft met

de bocht naar de vijand gekeerd, terwijl de koorde gevormd wordt door de spoorweg Nieuwpoort-Diksmuide. Deze twee steden vormen de steunpunten der verdediging. Slaagt de vijand er in deze plaatsen in te nemen en langs daar tot op de linkeroever van de IJzer door te dringen, dan is het gedaan met de naar het oosten gebogen waterlinie als verdedigingslijn. Het zal dan zelfs onmogelijk worden op de spoorlijn, wiens talud een tweede verdedigingsstelling vormt, stand te houden.

Onmiddellijk heeft men er dan ook voor gezorgd voor Nieuwpoort en Diksmuide twee stevige bruggenhoofden aan te leggen, die nodig zullen zijn zo spoedig men meer wil doen dan zich louter tot een defensieve houding bepalen. De loop van de IJzer heeft bovendien een reeks bochten en kronkels, die de aanvallende partij voordelig kan gebruiken, ondermeer tussen Nieuwpoort en Diksmuide de bochten bij St. Joris, Schoorbakke en Stuivekenskerke. Vrij vermoedelijk zal op die punten de slag woeden. (Inderdaad is het zo gegaan en dragen thans de vaandels van sommige regimenten de opschriften: Nieuwpoort, Diksmuide, Stuivekenskerke, St. Joris, Schoorbakke).

Ten einde de vijandelijke vloedgolf te vertragen wordt een linie vooruitgeschoven over Lombardsijde – de hoeve Grote Bamburg – de Rodepoorthoeve – Mannekensvere – Schore - Keiem – Beerst – Vladslo – Esen.

De aldus verkregen stelling heeft grote nadelen. Het vlak en zeer bebost terrein beperkt de zichtwijdte en het schootsveld, het biedt echter gunstige dekkingen voor de opmars van de vijand. Wat de vraag betreft of men zich zal verschansen, heeft men rekening te houden met het feit, dat zodra men in dit lage gebied delft, het water reeds te voorschijn komt. Wat men ook beproeft, het water sijpelt door en de soldaten zullen in klevende modder moeten vechten.

De dorpen, die men bezet, bieden aan de vijandelijke artillerie een gemakkelijk doelwit, zo goed als de loopgraven met de opgehoogde borstweringen gemakkelijk zullen ontdekt worden. De artillerie heeft alleen heggen en boomgaarden om zich te verstoppen. Evenwel, er blijft geen keus.

Toen de Belgen in dit terrein aankwamen vielen Oostende en de spoorbaan van Torhout reeds in de handen van de vijand. Maar dag en nacht wordt voortgewerkt aan de nieuwe stelling. Van beneden Nieuwpoort tot bezuiden Diksmuide wordt de verdediging aan de Belgen toevertrouwd, waarvoor worden gebruikt de 2^e, 1^e, 4^e en 5^e divisie. De Franse brigade mariniers bezet het bruggenhoofd van Diksmuide. De 3^e divisie blijft in reserve, alsmede de cavalerie.

Men hoopt binnen achtenveertig uur versterking te krijgen. Na acht dagen komt die en, versterkt met de divisie Grossetti, wordt de strijd tot begin november volgehouden. De 16^e oktober ving de strijd aan, toen voor de eerste maal, aan de kant van Diksmuide, de Duitse kanonnen over de IJzer vuurden.

Omtrent de ontwikkeling van die strijd in een volgende brief.

Een ongenoemde Belg, die voor de oorlog bijna twee jaar heeft doorgebracht met het catalogiseren van de bibliotheek van de Trappisten te Bouillon, in België vlak op de Franse grens, schrijft in de Times, dat hij van een ooggetuige heeft gehoord, dat de Duitsers, die de 24^e augustus Bouillon bezetten, de kostbaarste boeken geroofd en naar Duitsland gezonden hebben.

De monniken, die na de wet op de godsdienstige verenigingen Frankrijk hadden verlaten, hadden zich voorlopig te Bouillon in een hoeve gevestigd en daar de boekerij ondergebracht. De schrijver noemt een aantal incunabelen en zeldzame weken, die ze rijk was.

Maar hij verzwijgt niet, dat de monniken, was de oorlog niet tussenbeide gekomen, een 2500 boeken zouden verkocht hebben om met het geld een nieuw klooster te bouwen. De catalogus van die verkoop was al opgemaakt.